

Quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc tại Bảo hiểm xã hội Thành phố Hà Nội

Trần Tiến Dũng¹

Ngày nhận bài: 18/03/2026 | Ngày gửi phản biện: 20/3/2026 | Ngày duyệt đăng: 13/4/2026

Tóm tắt: *Hiện nay, Quỹ bảo hiểm xã hội đang hướng đến mục tiêu trở thành một quỹ tài chính độc lập với ngân sách nhà nước, nhằm đảm bảo nguồn tài chính để chi trả các chế độ bảo hiểm xã hội bắt buộc cho người lao động. Vì vậy, công tác quản lý hoạt động thu bảo hiểm xã hội bắt buộc ngày càng trở thành khâu quan trọng, quyết định đến sự tồn tại, phát triển của việc thực hiện chính sách bảo hiểm xã hội. Thành phố Hà Nội đã thực hiện tốt công tác quản lý thu bảo hiểm xã hội, đạt các chỉ tiêu đề ra về quy mô đối tượng tham gia, quản lý nguồn thu và giám sát chặt chẽ các đơn vị nợ đọng, trốn đóng hoặc kéo dài thời gian đóng bảo hiểm xã hội bắt buộc.*

Từ khóa: *Bảo hiểm xã hội bắt buộc, quản lý thu bảo hiểm, Hà Nội.*

Management of Mandatory Social Insurance Contributions at the Hanoi Social Insurance Agency

Abstract: *The Social Insurance Fund is aiming to become a financially independent fund from the state budget, ensuring the financial resources to pay mandatory social insurance benefits to workers. Therefore, the management of mandatory social insurance collection is becoming an increasingly important step and is crucial to the survival and development of social insurance policy implementation. Hanoi City has effectively managed social insurance collection, achieving the set targets regarding the scale of participation, revenue management, and closely monitoring units that are in arrears, evade payment, or extend the period of mandatory social insurance payment.*

Keywords: *Mandatory social insurance, social insurance collection management, Hanoi.*

1. Đặt vấn đề

Bảo hiểm xã hội (BHXH) bắt buộc giữ vai trò then chốt trong việc bảo đảm an sinh xã hội và ổn định quan hệ lao động. Hệ thống bảo hiểm xã hội sẽ bảo đảm quyền lợi cho người lao động trên cơ sở đóng góp của người lao động và người sử dụng lao động. Theo phương thức đó, người lao động phải có đóng góp vào quỹ BHXH mới được quyền lợi BHXH. Còn mối quan hệ giữa mức đóng và quyền lợi được hưởng lại chịu sự ràng buộc của các nguyên tắc như: nguyên tắc đoàn kết tương trợ chia sẻ rủi ro (thể hiện ở chính sách BHYT, chế độ ốm đau, thai sản, tai nạn lao động và bệnh nghề nghiệp...), nguyên tắc tương quan giữa đóng và hưởng có sự can thiệp nhờ cách thức phân phối lại mang tính xã hội (chế độ hưu trí, tử tuất). Bản chất của BHXH là sự bảo đảm bù đắp một phần hoặc thay thế thu nhập của người lao động khi họ bị giảm hoặc mất thu nhập do ốm đau, thai sản, tai nạn lao động, bệnh nghề nghiệp, thất nghiệp, hết tuổi lao động hoặc chết trên cơ sở đóng góp vào quỹ BHXH do Nhà nước tổ chức thực hiện.

¹ TS., Khoa Bảo hiểm, trường Kinh doanh. Đại học Kinh tế quốc dân; Email: trantiendung@neu.edu.vn

Quỹ BHXH hiện đang được thực hiện nhằm đạt mục tiêu là một công quỹ độc lập với ngân sách nhà nước, nhằm đảm bảo về tài chính để chi trả các chế độ BHXH cho người lao động. Tính đến hai tháng đầu năm 2026, toàn thành phố Hà Nội có 2.466.861 người tham gia BHXH bắt buộc, chiếm 48,01% lực lượng lao động trong độ tuổi (Thanh Hằng, 2026); hơn 19.600 đơn vị đang bị ghi nhận chậm đóng từ hai tháng trở lên tính đến tháng 3/2026. Vì vậy, quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc ngày càng trở thành khâu quan trọng và quyết định đến sự tồn tại và phát triển của việc thực hiện chính sách BHXH.

2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp thu thập số liệu: Số liệu thứ cấp được tác giả thu thập thông qua các báo cáo của cơ quan Bảo hiểm xã hội thành phố Hà Nội, các tài liệu đã được công bố qua sách, báo, tạp chí, website, các báo cáo tổng kết công tác bảo hiểm xã hội.

Phương pháp phân tích số liệu: thống kê mô tả, so sánh và tổng hợp số liệu từ năm 2020 - đến năm 2024, nhằm phân tích hoạt động quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc và đề ra các biện pháp chống thất thu BHXH, đảm bảo cân đối quỹ nhằm hoàn thiện công tác quản lý thu BHXH tại BHXH Thành phố Hà Nội.

3. Khái niệm và mục đích quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc

3.1. Khái niệm về quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc

Quản lý nhà nước về thu BHXH là tác động có định hướng giữa chủ thể quản lý và đối tượng quản lý trong hoạt động thu BHXH. Chủ thể quản lý là các cơ quan Nhà nước có thẩm quyền về BHXH và đối tượng quản lý là các doanh nghiệp và người lao động (NLĐ) tham gia đóng BHXH nhằm đạt được mục tiêu đề ra. Trên cơ sở là các quy định về quản lý thu để xác nhận chính xác số lao động, số tiền phải thu, số tiền đã nộp, số tiền lãi, số tiền nợ, số tiền nộp thừa của NLĐ, đồng thời theo dõi mức đóng BHXH của NLĐ từng thời điểm và kiểm tra việc chấp hành các quy định khác của Nhà nước về thu BHXH.

Luật Bảo hiểm xã hội 2024 (có hiệu lực từ 01/7/2025) thắt chặt quản lý thu BHXH bắt buộc bằng cách phân biệt rõ "chậm đóng" và "trốn đóng", mở rộng đối tượng (chủ hộ kinh doanh, quản lý doanh nghiệp...), và áp dụng mức lãi phạt 0,03%/ngày trên số tiền chậm đóng.

3.2. Mục đích của quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc

Thứ nhất, đảm bảo duy trì và phát triển quỹ bảo hiểm xã hội bắt buộc. Quỹ BHXH bắt buộc là một quỹ tài chính độc lập, được sử dụng trước hết để chi trả các trợ cấp BHXH và các hoạt động chuyên môn của hệ thống BHXH. Đồng thời là một quỹ tài chính - tiền tệ, nên quỹ BHXH bắt buộc là một bộ phận trong hệ thống tài chính quốc gia, hoạt động theo các nguyên tắc tài chính và chính sách của Nhà nước. Vì vậy, quản lý quỹ BHXH bắt buộc là nhiệm vụ rất quan trọng nó gắn liền với sự tồn tại và phát triển của ngành BHXH.

Thứ hai, chống thất thu quỹ bảo hiểm xã hội. Bên cạnh mục tiêu phát triển quỹ BHXH bắt buộc, mục tiêu chống thất thoát quỹ BHXH bắt buộc cũng là một mục tiêu quan trọng tồn tại song song trong công tác quản lý hoạt động thu BHXH bắt buộc. Khi quỹ BHXH bắt buộc được phát triển một cách ổn định nhưng công tác quản lý hoạt động thu BHXH bắt buộc không đạt hiệu quả cao, để xảy ra tình trạng thất thoát quỹ BHXH bắt buộc thì hậu quả để lại hết sức nghiêm trọng, dẫn đến âm quỹ BHXH, ảnh hưởng tới toàn bộ hệ thống. Ngoài việc trốn đóng bảo hiểm xã hội, nhiều doanh nghiệp còn nộp chậm hoặc nợ đọng bảo hiểm xã hội, làm ảnh hưởng trực tiếp đến quyền lợi của người lao động.

Thứ ba, đảm bảo an sinh xã hội cho người lao động là trách nhiệm của ngành BHXH cũng như là mục tiêu quan trọng nhất của quản lý hoạt động thu BHXH bắt buộc, ngành BHXH được ra đời và phát

triển nhằm thực hiện mục tiêu: Đảm bảo an sinh xã hội là tiền đề cơ bản để ổn định chính trị và sự phát triển, tồn tại của mỗi quốc gia. Mọi quốc gia phát triển luôn gắn liền với sự phát triển của các chính sách an sinh xã hội.

4. Thực trạng công tác quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc tại thành phố Hà Nội

Thứ nhất, về quy mô tham gia bảo hiểm xã hội bắt buộc của các đơn vị trên địa bàn thành phố Hà Nội. Trên địa bàn thủ đô, số người tham gia BHXH, BHYT, BHTN tăng nhanh qua các năm. BHXH khu vực I đều hoàn thành, hoàn thành vượt kế hoạch được giao và đảm bảo hoàn thành chỉ tiêu được giao theo lộ trình. Số người tham gia BHXH bắt buộc tăng từ 316.448 người năm 1995 lên trên 1 triệu người vào năm 2010, tăng lên 1.797.337 vào năm 2020. Đến tháng 6/2025, số người tham gia BHXH bắt buộc là trên 2,2 triệu người (Hà Anh, 2025). Quy mô tham gia BHXH bắt buộc của doanh nghiệp thể hiện qua số liệu về số doanh nghiệp và lao động tham gia trong giai đoạn 2020-2024 được trình bày tại bảng sau:

Bảng 1: Quy mô doanh nghiệp và người lao động tham gia BHXH bắt buộc tại Hà Nội giai đoạn 2020-2024

Năm	Doanh nghiệp tham gia BHXH bắt buộc (doanh nghiệp)	Lao động tham gia BHXH bắt buộc (người)
2020	86.647	1.797.337
2021	95.980	1.850.006
2022	104.236	1.982.761
2023	111.532	2.057.698
2024	118.224	2.168.762
6/2025		2.200.000

Nguồn: BHXH TP. Hà Nội

Qua bảng số liệu cho thấy, số doanh nghiệp tham gia bảo hiểm xã hội tăng lên và số người lao động được đóng bảo hiểm bắt buộc cũng tăng theo các năm. Xu hướng này phản ánh tác động tích cực của việc tăng cường quản lý thu, cải cách thủ tục hành chính và đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến chính sách BHXH đối với khu vực doanh nghiệp. Bên cạnh đó, luật bảo hiểm xã hội mới đã siết chặt quản lý việc đóng bảo hiểm xã hội bắt buộc của các doanh nghiệp đối với người lao động để đảm bảo quyền lợi và an sinh xã hội. Sự gia tăng ổn định của quy mô lao động tham gia cho thấy phạm vi bao phủ BHXH từng bước được mở rộng, góp phần tăng cường vai trò của BHXH trong bảo đảm an sinh xã hội và củng cố nguồn thu cho quỹ BHXH.

Thứ hai, về quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc của thành phố Hà Nội. Quỹ BHXH bắt buộc được thu và quản lý tập trung thống nhất về tài khoản chuyên thu của BHXH Việt Nam. Để thực hiện đúng quy định này, BHXH Việt Nam chỉ đạo BHXH các tỉnh nói chung và BHXH thành phố Hà Nội. nói riêng mở tài khoản chuyên thu BHXH tại Kho bạc Nhà nước và các Ngân hàng thương mại trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Tất cả các khoản thu được từ tiền BHXH bắt buộc của các đơn vị và cá nhân tham gia bảo hiểm đều được chuyển khoản về tài khoản chuyên thu của BHXH thành phố Hà Nội. Theo định kỳ, vào cuối tháng các Khối doanh nghiệp sẽ nộp tiền vào tài khoản mở tại Ngân hàng thương mại trên địa bàn thành phố Hà Nội, còn các Khối cơ quan hành chính sự nghiệp, Đảng, Đoàn thể; Phường - xã thì nộp vào tài khoản Kho bạc Nhà nước. BHXH thành phố Hà Nội chuyển toàn bộ số tiền thu được chuyển về tài khoản chuyên thu của BHXH Việt Nam, theo quy định không được sử dụng tiền thu BHXH vào bất kỳ mục đích nào khác. Trong bối cảnh kinh tế - xã hội năm 2025 còn nhiều khó khăn, BHXH Thành phố

đã phát huy tinh thần đoàn kết, chủ động triển khai đồng bộ các giải pháp, hoàn thành và vượt hầu hết các chỉ tiêu được giao. Tổng số thu BHXH bắt buộc và mức độ hoàn thành của các doanh nghiệp được thể hiện như sau:

Bảng 2: Tổng thu BHXH bắt buộc giai đoạn 2020-2024

Năm	Tổng thu BHXH (tỷ đồng)	Kế hoạch BHXH (tỷ đồng)	Tỷ lệ hoàn thành
2020	47.234,1	47.055,3	100,4
2021	49.123,7	48.976,8	100,3
2022	54.212,0	54.103,8	102,0
2023	61.455,2	60.191,2	102,1

Nguồn: BHXH TP. Hà Nội

Qua bảng 2 cho thấy, tổng thu bảo hiểm xã hội giai đoạn 2020 – 2024 tăng qua các do các doanh nghiệp nhận thức đầy đủ trách nhiệm của mình đối với việc đóng bảo hiểm xã hội bắt buộc này, đó không chỉ là chế độ phúc lợi của doanh nghiệp mà còn thực hiện trách nhiệm xã hội góp phần đảm bảo an sinh xã hội của đối tượng yếu thế trên thị trường lao động. Qua số liệu thu cho thấy, giai đoạn này các đơn vị đều hoàn thành chỉ tiêu đặt ra. Tuy nhiên, việc tổng thu đạt và vượt kế hoạch chưa đồng nghĩa với mức độ tuân thủ pháp luật BHXH bắt buộc của doanh nghiệp ở mức cao, bởi trên thực tế vẫn tồn tại tình trạng doanh nghiệp chậm đóng BHXH, BHYT vẫn diễn biến phức tạp, ảnh hưởng trực tiếp đến quyền lợi của người lao động. Đồng thời, chi phí khám, chữa bệnh BHYT còn ở mức cao, đặt ra yêu cầu phải tăng cường các giải pháp quản lý chặt chẽ, hiệu quả, bảo đảm cân đối quỹ và quyền lợi chính đáng của người tham gia.

Thứ ba, quản lý các hoạt động nộp chậm bảo hiểm xã hội bắt buộc. Tính đến hết tháng 12/2025, tổng số tiền chậm đóng BHXH phải tính lãi trên địa bàn Hà Nội là 1.512,4 tỉ đồng, chiếm tỉ lệ 1,79%, giảm 0,29% so với năm 2024. Số tiền chậm đóng của các đơn vị đã ngừng giao dịch lên tới 1.980,9 tỉ đồng, chiếm 43,39% tổng số nợ. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết về các giải pháp đồng bộ nhằm siết chặt quản lý, đảm bảo quyền lợi người lao động.

Bảng 3: Tình trạng chậm đóng BHXH bắt buộc giai đoạn 2020-2024

Năm	Số đơn vị chậm đóng BHXH	Lao động chậm đóng BHXH (người)	Tổng số tiền chậm đóng (tỷ đồng)	Số tiền chậm đóng phải tính lãi (tỷ đồng)	Tỷ lệ tiền chậm đóng/Tổng phải thu (%)
2020	43.834	909.258	3.364,0	1.306,6	2,58
2021	48.146	521.696	3.858,6	1.607,4	7,28
2022	50.457	603.978	4.022,0	1.459,0	6,90
2023	53.239	639.010	4.260,0	1.537,8	6,37
2024	55.798	674.715	4.465,4	1.560,0	5,95

Nguồn: BHXH TP. Hà Nội

Kết quả tại Bảng 3 cho thấy, trong giai đoạn 2020-2024, số đơn vị chậm đóng BHXH có xu hướng tăng, từ 43.834 đơn vị năm 2020 lên 55.798 đơn vị năm 2024. Cùng với đó, số lao động thuộc các đơn vị chậm đóng BHXH cũng tăng lên, phản ánh phạm vi ảnh hưởng của tình trạng này ngày càng mở rộng, chủ yếu tập trung ở nhóm doanh nghiệp nhỏ và vừa.

5. Kết luận

Trong thời gian vừa qua, BHXH thành phố Hà Nội đã tích cực trong công tác phát triển đối tượng tham gia BHXH bắt buộc và coi đây là nhiệm vụ trọng tâm để phấn đấu góp phần đảm bảo an sinh xã hội trên địa bàn thành phố Hà Nội. BHXH thành phố Hà Nội đã quản lý được hầu hết các đơn vị tham gia theo khối các loại hình quản lý, các lĩnh vực lao động và từng người tham gia BHXH thuộc đối tượng tham gia BHXH bắt buộc. Số đơn vị và số lao động tham gia BHXH bắt buộc trên địa bàn thành phố tăng đều và nhanh hàng năm. Điều này cho thấy một phần là nhờ công tác tuyên truyền được thực hiện ngày càng tốt nên ý thức tham gia của các đơn vị sử dụng lao động và người lao động tăng. Bên cạnh đó nền kinh tế ngày càng phát triển kéo theo sự gia tăng của số doanh nghiệp cũng như số lao động cũng làm cho số đối tượng tham gia BHXH bắt buộc cũng tăng lên. Ngoài ra, việc đơn giản hóa thủ tục hành chính cũng là một trong những lý do làm cho các doanh nghiệp tham gia BHXH bắt buộc ngày một nhiều hơn.

Tuy nhiên, hiện nay còn nhiều đơn vị, tổ chức, cá nhân thuộc khu vực kinh tế ngoài nhà nước có sử dụng lao động thuộc diện đóng BHXH bắt buộc, nhưng chưa đăng ký tham gia BHXH bắt buộc. Vấn đề đưa số lao động này vào tham gia BHXH bắt buộc vẫn là vấn đề nổi cộm cần có các biện pháp tháo gỡ và phối hợp với các cơ quan chức năng trên địa bàn. Hoạt động sản xuất kinh doanh, sử dụng lao động đối với các đơn vị, tổ chức, cá nhân khu vực kinh tế nước ngoài còn nhiều lỏng lẻo, thậm chí buông lỏng, tình trạng doanh nghiệp có đăng ký thành lập, nhưng hoạt động như thế nào, các cơ quan quản lý nhà nước cấp trên thiếu quan tâm sâu sát, bỏ mặc cho doanh nghiệp trong việc sử dụng, trả công và thậm chí bóc lột NLĐ. Tình trạng lách luật, trốn đóng BHXH cho NLĐ, nợ nần dây dưa tiền đóng BHXH diễn ra khá phổ biến.

Vi vậy, để thực hiện tốt công tác quản lý thu bảo hiểm xã hội bắt buộc đối với người lao động đang làm việc trên địa bàn. Thành phố yêu cầu các đơn vị và BHXH cơ sở chủ động xây dựng kế hoạch triển khai cụ thể ngay từ những ngày đầu năm. Việc tổ chức thực hiện phải bảo đảm phân công rõ trách nhiệm, rõ tiến độ, rõ kết quả; thường xuyên rà soát, đánh giá, kịp thời tháo gỡ khó khăn, vướng mắc phát sinh. Toàn hệ thống cần tập trung mọi nguồn lực để phát triển nhanh, bền vững người tham gia BHXH, BHYT, BHTN.

Cùng với đó, BHXH Thành phố tiếp tục đẩy mạnh cải cách hành chính, mở rộng giao dịch hồ sơ điện tử, triển khai hiệu quả các nhiệm vụ của Đề án 06 của Chính phủ, lấy người dân và doanh nghiệp làm trung tâm phục vụ. Công tác quản lý tài chính, tài sản được yêu cầu thực hiện chặt chẽ, minh bạch; tập trung hoàn thành quyết toán năm 2025, xử lý dứt điểm các khoản công nợ, bảo đảm tiến độ, chất lượng các hoạt động mua sắm, sửa chữa theo đúng quy định pháp luật.

Tài liệu tham khảo

1. Hà Anh (2025), Số người tham gia BHXH bắt buộc trên địa bàn Hà Nội là hơn 2,2 triệu người truy cập từ <https://laodong.vn/cong-doan/so-nguoi-tham-gia-bhxh-bat-buoc-tren-dia-ban-ha-noi-la-hon-22-trieu-nguoi-1524120.lido>
2. Báo cáo của Bảo hiểm xã hội thành phố Hà Nội
3. Nguyễn Thị Thùy Dương (2026), Thực trạng đóng bảo hiểm xã hội bắt buộc của doanh nghiệp tại Hà Nội và giải pháp tăng cường tuân thủ pháp luật bảo hiểm xã hội, Tạp chí Nghiên cứu kinh tế - tài chính Online.
4. Thanh Hằng (2026), Hà Nội quyết tâm hoàn thành chỉ tiêu về bảo hiểm xã hội giai đoạn 2026-2030, truy cập từ <https://ansinh.tapchikinhhtetaichinh.vn/ha-noi-quyet-tam-hoan-thanh-chi-tieu-ve-bao-hiem-xa-hoi-giai-doan-2026-2030-151251.html>
5. Quốc Hội (2024), Luật bảo hiểm xã hội, Luật số: 41/2024/QH15